

Haragizko amoreak

OMAR NABARRO

 Susa poesia

Liburu honen salneurria: 3 € + BEZ.

Ordainketa egiteko, edo liburu gehiago eskuratzeko:

<http://susa-literatura.com/ebook>

© 2010 Omar Nabarro

© edizio honena: Susa

cc-by-sa Creative Commons Aitortu Partekatu

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.eu>

Lehen edizioa paperean: 2010eko martxoa

Edizio hau: 2011ko ekaina

Susa: 317 posta kutxa / 20800 Zarautz

Adoain Aita 92 / 31015 Iruñea

Zubitalde 21 / 48195 Larrabetzu

Telefona: 943 83 26 55

Elektroposta: susalit@armiarma.com

Webgunea: <http://susa-literatura.com>

Polborea baño prestago
erexegiten da aragizko amorea

P.A. AÑIBARRO

1803

ALDARRI EGITEN DU HARAGIAK

Txibien sasoia da itsaspean.
Arrantzale zaharrak ba, isilean
artatsu atontzen du batela,
goizak guztiz argitu orduko
eme bizien bila abiatzeko.
Lehorrean ondurik dira sagarrak.

Ekia bere goia jotzekotan dela
arrantzaleak portura egiten du;
txibia emeak, hegalean haria josita,
uretan preso bizirik uzten ditu
txibia arrak bila etor dakizkien.
Gereziak ere ondurik dira lehorrean.

Odolek min ematen dute zainetan
eta labarren ertzean suak piztuko dira
basapikondoak ere kez laztantzeko.
Okaranen azala zimeltzen hasita
hordituko dira begiak txakolinaren
iluntzeko dirdiraz, ezpainak ere ondurik.

Biharamunean arrantzalea goiz jagiko da
salabardoa harturik txibia emeen deira
inguratu diren txibia arren bila.
Lehorrean suaren hondarrak artean bero,
madariak ere ondurik direla esango didazu
leihoaz bestaldeko baratzeari begira biluzik.

Igaroko zaie txibia emeei sasoia,
ez zaie berriro arrik inguratuko
eta arrantzaleak karnatarako zatituko ditu azkenak.
Sagarrak behera jausiko dira madariak lez
eta aramuek lan isilen nazioa josten segituko dute
masustak oraindino ondurik ez badira ere.

Txibien sasoia da ba orain itsaspean.
Lehorrean ondurik dira sagarrak,
bidegabekeriak aurrera egiten du
eta hitza mailu ezin bihurturik minez
aldarri egiten du haragiak
bizitza bera den zauriaz
zauriturik gozatzeko.

SAGAR ERREA

Zer ete da andra erdiaren zauria?
Sagar errea, eta ardoa gorria.

ANONIMOA

XV. mendea

JOAN LIBRE

Jausi da ba, tak! sagarra
eta ez da ez, hil, eguzkia;
odoletan hor, bedarra,
gorri;
gorriago guk haragia.

Goza orain, zoro-zuhur,
lau ezpainak heze, bustita;
bihar gara geu ere lur,
ustel;
sagarra lez, hara jausita.

Ez da betiko arratsa,
ezta ere sagar-azala;
ez dakigun erre hatsa,
arren;
joan libre, hegan bezala.

LEPOAREN GEOGRAFIA

Lepoaren geografiaren misterioak,
sujetadoreak
beste aldean dagoenaren seinalearena egiten du:
haragialde miragarrien promesa, mapa eta bidea da
(baldin eta lepoa bera baino
haragialde miragarriagorik bada;
aldarrika bezate pulpitueta:
Neu naiz bidea, Neu mapa eta promesa).
Eta lurralde promestura iristea berantetsi
behar izaten delako
zinez eskergarri zait
tiranteen geometria doia
eta bidean aurrera
hortxe izatea kakoren bat
eta hala eta ere hori tarte batez behintzat
askatu barik uztea
zer esanik ez uhal meheen sarea sarria bada
eta horretan luzatu ahal badira hatzak
gerrarik barik laztanez lekuz aldarazteko
lepoaren geografian diren nazioen muga-marrak
(Oi lepoan diren nazioak!: Garondoa, Sorbaldak,

Lepagainak, Ilargi Hordien Harana
—bere sei gehi hamabi Ornoen tribuekin—
eta oraino izenik eman ez zaien besteak:
haragi mardoen arteko sakana,
urrezko inurrien habia diren hezurtxoak,
kili-kilien azken ezkutalekuak).
Utzidazu ba mapa begiratzeko
mugak apeta hutsez aldarazten
horko bideetan zabal ibiltzen
promesa den beste aldera iristea berantesten.

DEBEKUA

Ahantz dezagun ba
sagarraren debekua,
utzi egidazu askatzen
gereziak estutzen dizkizun
mirarizko xingola.

OKARANA

Zabal nasai besoak,
eman laztanetan
udak ematen dakien
den-dena:
gereziak,
sagarra,
okarana.

(gereziak eta sagarra;
esadazu non duzun
gorderik okarana)

Utz iezadazu joaten
lepoko Nazioetan behera,
Ilargi Hordien
Haranera:
han ote usozelaia,
eperlanda,
akelarrea.

(usoa eta eperra;

esadazu non den
atseginen larrea)

Emadazu lipar bateko
heriotza ttipia,
isurian negarrez

azken irria:
malkoak,
eztia,
bizia.

(malkoak eta eztia;
heriotza ttipietan
joan dakigun bizia)

ERREAREN OSTEA

Erakutsi egidazu sagar errearen ostea,
emadazu ahora zauriari darion guztia;
eman, otoi, eman azukrea eta bestea,
eman zauriari darion ardo lodi gorria,
lurrealde promestuko esnea eta ezta.

SODOMAKO SAGARRA

Sodomako sagarra, kolore eta azala sano,
barneko mamia hautsa eta errautsa,
bibora leun
iduri bistara, barnean pozoi eta beneno.

JOAKIN LIZARRAGA

1800

Egizu mihi tontorra ahotik atera
luze hara
eta eroan horko nire zaurira
senti egizu zeu zarela zakila
neu naizela orain alua
begira zelan garen
elkarren ispilua
sentiarazi egidazu zelan egiten duen
ispiluetan munduak dardara

GAU ERDIAN

Guztien artean hi, Ignatius,
zeltiberiar untxien artean jaioa,
beste edertasunik ez duana
bizar latza eta gernuz
garbitutako hortzak baino.

CATULO

Nahi nuke nik
gau erdian t'oraindino hordi
puxika larri
biok itzarri
komunera jagi
gernu beroaren urre iturrian
eskuetako bat gozoro busti
besteaz ezpainak zabal ireki
ahora isuri
adatsean ere
arrastoa utzi
gero
iberiar zaharren lege berean
etzatera biok errugabe itzuli

ATSEGINARI

Oilarraren deiadarra gorri
berak egin gaitu
ordua baino lehen iratzarri

lot gaitezen berriro elkarri
atseginari deituz
goizari eginez alai aldarri

GOIZEKO SAGARRA

Edukak geldirik porrua
eta jan egik sagar heldua

ANONIMOA

1619

Neuk gura zintuzket, ene puta laztana,
goizean goiz, kafea hartzen duzun artean
astiro jantzi.

Neuk jantziko zintuzket, ene puta
zikin kuttuna, oinetan gora abiatuta
astiro

eta gora eta gorago,
ero,

hasperen batean esango zenuke
Kabroia, kabroi hori,
Astiroago!, edo
Orain ez, gero!

eta, Orain ez, gero!

gerria estutuko nizuke,
eta sorbaldan estu lokailua lotu
edo,
ene ezpainak iheslari,
zeureak dardarka bilatu, ene puta,
ene puta laztana,
ene puta zikin kuttuna.

Eta berandu egitea bilatu barik
laztan ostuetan astiro-astiro
halaxe galduko ginateke;
garondoan darizun larruaren lur-
lurruna usainduz,
zure adats oraindino bustia
zintzurraz laztanduz,
gereziak janez, zukuak bilatuz.

Eta sagarretik berriro
hartzekotan ja
eta kafea
hartu barik ia
mahai gainean utzita
zu zeu jantziko zinateke
presaz

eta leun esanen zenidake:

Orain ez, gero, gero;

edo, Kabroi hori, astiro!

ene puta laztana, ene puta

kuttuna.

MAILUKIAK

Leihoko goiz argia testigu

mailukiak edurrean lez
odol arrastoak izaretan
izarak zuriak direnetan

izarak azulak direnetan
odol arrastoak izaretan
mailukiak itsasoan lez

Leihoko goiz argia testigu

METALEZKO SAGARRA

AUTOAK ILARAN (1)

Autoak ilaran geldiro
han ertzean txatarra zatiak:
odolbildua gaur A-8 zain lodian.

Zigarroa isiotuta
telefono mezua:
zirkulazio arazoak bidean.

Goiz-albako ortzi errea
lanerako gogo eza:
istripuko kea ere ketan da.

SAGAR ZATITUA

Bidaztiek lainotzat duten ke gorri
horren azpian hiri zatitu bat da
zeinean umeen begiak
ilinti goriz zulatzera datorren egun-argia.

Ibai uherrak erdi-erdian zauri
egiten dion garunalde eskizoidea,
letania labur bateko lau-bost zubiz
josten zaio eskuinari ezker aldea.

Garabi akituen hilerri
inguma ilunen eremu,
tigreen jungla harrizkoa,
metalezko sagar arima bakoa!
Zurean historak errotarri dihardu
eta bizi-hautsa ehoz doa.

SABAKO ERREGINA

Zure urratsak zeinen diren ederrak,
errege alaba, zure oinetakoetan! (...)

Zure begiek iduri dute Hexbongo arraintegiak,
oste-alabaren atean direnak.

Kantiketako kantika

itzul: Jean Pierre Duvoisin

1859

Behatz azalak more, oinak agirian,
orkatiletan perlak, soin luzean praka
zuri harizkoak eta likrazko jaka,
Sabako erregina autobusaren zain.

Ilea leporaino luze, farfailak gingiletan,
mp3a edo 4a belarrietan joka
dance, house, reggae, indie, ala chill-outa?
Sabako erregina lanera bidean.

Apaletan aukeran prezio merkean
espezieak, tea, perfume usainak;
doan haren irriak, zein eder ezpainak,
Sabako erregina super merkatuan.

Kutxako ilaran ni, eta beste aldean
bera, uniformean izena ageri da,
oker ez banago, Anny G. Makeda:
Sabako erregina, kajera lanean.

Beste esklabo bat ba, esklabo katean,
begiz laztantzen dut goizean bezala
eguna amaituta berriz dagoela
Sabako erregina, autobusaren zain.

TITANIOA

Behin batean Amerikak itsutu zuen hiri honen merkatari arima, Amerikak zilarra ematen ziolako. Oi, merkatarien geografia. Zilarra: zenbaki atomikoa, 47; pisu atomikoa, 107,86. Mendeleieven taulan.

Gero berriz burdinak itsutu zuen hiri honen zilarzale arima, burdinak zilarra egiten zuelako. Oi, merkatarien alkimia. Burdina: zenbaki atomikoa, 26; pisu atomikoa, 55,80. Mendeleieven taulan.

Gaur titanioak itsutzen du hiri honen burdinazko arima, titanioak burdinarena egiten duelako, eta burdinak zilarra egin izaten zuelako, eta behin zilarrak itsutu zuen hiri honen aspaldiko merkatari arimak ezin duelako itsu egon barik bizi. Titanioa: zenbaki atomikoa, 22. Pisu atomikoa, 47,90. Mendeleieven taulan.

Oi, zenbakiz zenbaki gero eta zenbaki baxuagokoak eta pisuz pisu gero eta pisu arinagokoak diren metalek itsutzen duten hiri mutante honen arima.

Bitartean, Mendeleieven taulan ez daudenek itsutzen naute ni. Hiri mutante honen arima itsutuak ez ote ditu ikusten haragi zaurituak —zenbaki atomikoa,

0; pisu atomikoa, 0; Mendeleieven taulan ez dira topatzen— gorputz zatituak —zenbaki atomikoa, 0; pisu atomikoa, 0; Mendeleieven taulan ez dira ageri— ari-ma minuak —zenbaki atomikoa, 0; pisu atomikoa, 0; Mendeleieven taulan ez dira azaltzen.

Denboraz, zilarra ilundu egiten da, eta ugertu burdina. Oraindino ez dakigu titanioa ilundu egingo denentz, edo ugertu ere bai akaso. Mendeleieven taula hobeto ezagutzen dutenek jakin behar dute. Ziur.

GRAN VIA AVENUE

Maniki / panpina / andrakilen buruak
erakusleihoetan

kimioterapiaren ostean
gutariko beste edonor
legez

manikien buruak erakusleihoetan
kimioterapiaren ondoko buruak
buruak erakusleihoetako manikiek

ilerik barik, ileak galdurik
kimioterapiaren ostean legez

—Vogue, Elle, Marie Claire,
Man!—

metalezko sagarreko harrak
paseoan
eta

kimioterapiaren osteko buruak
erakusleihoetan. Erakusleihoetan

—trilita, dinamita, kryptonita—
manikien buruak ile barik
kimioterapia eman zaionari legez
—zu zeu ere

Bat-Man,

Cat-Woman,

modan zoaz-eta,

bakea—

hiritarrak paseoan erakusleihoaren

parean manikiak terapia kimikoa

jasan ostean legez —eri bizi-bizien

laztana:

izpiak, erradiazioak; metalak:

beruna, titanioa, burdina; eta

gas arinen pisua: argona, feona—

kimioterapiaren ostean ileak

galdutakoak legez

manikiak. Manikiak / panpinak /

andrakilak / kimioterapiaren osteko

buruak lakoekin:

gorputzak artez

besoak airean josita begietan

argirik ez soina jantzita modan

zein eder!

—eros, eros, eros!—

Kimioterapiaren

osteko buruak lakoak:

manikienak.

Kosmopoliko hiritarrak / metalezko
sagar azaleko harrak / paseoan
manikien parean. Kosmopolia
arratsaldez. Zorion betean.

GOIZEKO SAGARRA GOGOAN (1)

Eguna igaroko dugu
orduz ordu
    segundorik
        segundo
eta gero astiro
neuk erantziko zaitut
egin eginez orain arte
egin ere egin
egin izan ez bagenu bezala
                    egundo

GEHRYREN MIRARIA

Sotoan txiroak eta saguak
bizkar gainean marinel andana
zubian mozkorrik lo kapitaina
hutsik burdinaren diru-zakuak.

Aspaldi itzalita kostako suak
txatarra-biltegi portu izana
etxe uretan be beti izaina
eta gorrotozko aho-keruak.

Gehryk behingoan jakin egia:
urpean zetzan gure Atlantida
(atlanteekin han batera hilda);
eta Bilbo zer zen: mamu-ontzia.

Eta hara orain ba, zein miraria:
(Titanio horrek duen distira)
iragan aroak berpiztu dira.
Galeoiak badu lema berria.

GOIZEKO SAGARRA

GOGOAN (2)

eguerdiko otoitza Mekara begira

Neuk ere holaxe gura zaitut, otoi,
alfonbraren gozoan bi belaunak,
heze ninfak, eta halako baten, oi,
bustirik esne airekoaz ezpainak.

NINFA ASKEAK

Eta Graziana Barrenetxeak, akelarreko
erreginak,

zera dio, haren [apoaren] usaina...

Zugarramurdiko jendeei egin
sorginkeria-auzia

Logroño, 1610eko azaroa

Horko aterpe itzaltsuan, kolegiotik ez hain urrun
askeak diren Ninfek Lesbos basokoak dituzte
beren artean saiatzen, elkarren biloetan laztanka
bilatuz sagarraren azukre errea, gerezien azal
gorria eta
okarana,
non den eurek dakiten, beste inork ez dakien
okarana.

Halaxe ote ziren ba Graziana, larreak, landak eta
zelaiak zeuen barreez bete, Graziana, elkarren
besoetan jausiz eta bilatuz eta listu laztanez igurtziz
okarana,
errearen gorriena den haragizko okarana,
Graziana.

BILBAO MARITIME MUSEUM (1)

Mamuen ontzia zebilen trabes,
eta aberasteko, ene Robinson!,
aingura non larga irlaren bat, non?,
oi! bagintez bihur guztiz ingeles.

Urre-irlaren truk, baita be frantses,
eta zer egin, zer?, eta egon!
Hala behin norbaitek —bai, bai, egunon—,
Miraria zigun egin express.

Eta orain, duyuspik?, edo vulevu?,
etxean ditugu kasik esklabuak;
(duyuspik?, vulevu?, kontuz eskuak!)
paperak, paperak, nondik zatoz zu?

Zeuoi esker dira argi zeruak,
Gehry, arkitektook,
I love, we, we love you
(hau ez baledi Bilbo, ba Hollywood),
zeuek zaituztegu gure aingeruak.

BILBAO MARITIME MUSEUM (2)

Lepoaren ingeniariak dituen misterioak:
gurago ditut sujetadorearen uhal
leun koloreko mehe soka antzekoek
haragi hezurretan itsasontzietako
aparailuen modukoak eraikitzen dituztenean
ze eman dezagun Museoko
kafetegiko barran zagozela iluntzez
basoa esku batean zigarroa bestean
niri lepoa emanda barrari eusten
neure begiei erakusten non dagozen belak
non haize-oihalak galdetzen legez
zein kresal- edo haize-esku luzatu behar dizudan
nire ahoak zure azal uretan nabiga dezan
erdiesteko.

Eta halako batean lepoa arteztu eta sokerako bat
bere lekura eroaten duzularik burua itzulita
bertako portuetara jotzerik izango ez dudan
haragialde baten promesa erakusten didazu
alkandoraren botoi askeek iradokia
ezein maparen premiarik ez duena

eta bazoaz.

EUSKALDUNA REVISITED

Behinolako nasa eta baporak:
horditurik datza hemen denbora
eta likenez laru eta berde
bedarrentzako aho berri dira
harrien begiak.
Erreka alboan garabiak
iharturik eta lerden.

Historiak berton ditu eten
—horditurik— bere hariak:
odol hautsetan doazen burdina haragiak
herdoilezko gernetan ditu itsasoak edaten.
Behinolako baporak eta nasa,
zapatetatik hartu behar dut arnasa

ahok egin dezan heiagora —nora!—
harrien begietara, argiaren ahora,
lerden iharturik
saurioen metalezko hezurduretan
beren bakardadean gaua zaintzen duten
garabien itzaletara.

Euskalduna,
gure esklabo samak betirako
suz eta burdinaz
markatu dituzun eraztuna.

EUSKALDUNA VARIATIONS (1)

Huts egin zuten arkitektoek laztana
Garabien bakardadean nasak berak ere
marraska egiten die inorako
ez den bidean narras ihesi
negarretan urtu-minez doazen itzalei
Oi Venezia! Zein da zure izeneko
hemengo hauts-sorginaizeek eraiki
ohi dituzten zubien artean zein
miraz galdetzen dut Venezia edo London
galduriko Imperium orotako heroi ostendu
guztiok nolatan egon ote ginen esklabo
harrolioaren beren burdinazko sabel itzeletan
aterpetu beharko zuten ontzi tzarrak
eraiki bitartean. Deustu! zubi labur hori
soldaketa elektrogenoz ditut josirik
bihotzeko lau zuloak burdina zehatz
ebakitzen zekiten suge mizto
gasezko haien pozoia dudalarik
birikietan falta larri. Oi Vene-
zia gurea, arkitektoek egin

zuten bada huts —edo Lon-
don!— gu denok esklabo gineneko
goiz-sirenen adarrek zeregin bular-
tsuetara deitzen baikintuzten baina
huts egin zuten arkitektoek laztana
Parabisuko ateetan garabiek
ez dakitelako orain zelan igoarazi
iraganeko errautsak
goizeruetako esfera
gorenetara

GOIZEKO SAGARRA GOGOAN (3)

Ohera lotuko zaitut eta
listu-ukenduz laztandu
zauriaren errea
ene esnetan ere nahastu
errearen azukrea

EUSKALDUNA VARIATIONS (2)

Likenez laru eta berde
harri zurien begiak.
Erreka ondoan garabia
iharturik eta lerden.

Denborak berton ditu eten
—horditurik— bere hariak:
odol-hautsetan burdinazko haragiak,
itsasoak herdoil-gernua du edaten.

Milioi erdi tonako bapora
eta hamar mila langileren nasa:
zapatatik hartu behar dut arnasa,
ahoak egin dagian heiagora

harrien begietara, argiaren ahora
—liken laru eta berde, oi!—,
lerden iharturik datzan garabira.
Behinolako nasa eta bapora:
horditurik datza hemen denbora.

AUTOAK ILARAN (2)

Iluntzean asfaltoko odola
harearen azpian:
mendebaldean da orain errea.

Auto ilarak ziztuan zoro
inorako gogo eza:
aspaldiko sua kea da.

Ke zaitut, maite, ke
beso artean zaitudanean ere:
ke, maite.

SAGAR GORRIAK

Sagar herria da, haiek [emaztekiek] ez dute sagarra besterik jaten, sagarra besterik edaten, estakurua edozein delarik gogotsu egiten diote kosk etenaren sagar horri, gure lehen-lehenengo aitari Jainkoaren agindua urrarazi eta debekua gaindiarazi zion sagarrari. Adamen umeak gogotsu seduzitzen dituzten Eva halako batzuk dira, eta burua biluzik bizi dira, mendien artean erabateko askatasun eta lañotasunez Eva munduko Paradisuan legez.

PIERRE DE LANCRE

1613

DENA DA HARAGIA

Haragia dira ileak,
haragi atzazalak;
haragia oinak,
haragi zapatak.
Haragia dira ezpainak,
haragi hezurak;
haragia begiak,
haragi tatuaiak.
Haragia dira hatzak,
haragi arnasa;
haragia musua,
haragi maskarak.
Haragia dira zainak
haragi hortz-haginak;
haragia odola,
haragi uhalak.
Haragia dira larruak,
haragi ipurdia;
haragia listua,
haragi eraztunak.

Haragia dira titiak,
haragi laztanak;
haragia zartadak,
haragi latexa.

Haragia dira malkoak,
haragi izerdia;
haragi oiaineak,
haragi isuria.

Dena da haragia,
baita
haragia bera ere.

KRESAL HAIZEA

A.ri

Gurean laranjak, limoiak eurak ere, guztiz ondu barik eta berandu datoz. Hala da ze, egoten utzi behar zaie, zabal-zabalduta egoten. Hogeiren bat egunean. Orduan, azala zimeldurik ageri arren, barruz, mamiz, eztia baino erleen zerago bihurturik, hatzak ere jateko moduan izaten dira. Gurean behintzat.

Halaxe diostazu, zeure ezpainetara begira nauzun artean, eta horretan zein metafora dagoen geratzen naiz.

Eta azkenean urteek gozatu dizuten ezpainotan laranjak eta limoiak —goikoan laranjak, behekoan limoiak, txandaka— kresalaren altzoan etorri diren laranjak eta limoiak dituzula pentsatzen dut. Metaforarik gabe.

Kresal haizearen altzokoa baitzara.

WONDERBRA

Wonderbra / arbola adarrean dago xoxoa
Kalte barik igaro du negua / wonderbra
Hain dago lodi hain dago baltz eta pottolo
Ekartzen dit gogora zure sujetadorea / wonderbra
Hain dago lodi hain dago pottolo xoxoa
Noiz egingo dugu lo elkarregaz lo / wonderbra
Jo eta gero elkarregaz lo arbola adarrean
Xoxoa pottolo lo elkarregaz maitea jo eta gero
Ze ondo egin dion neguak xoxoari / wonderbra
Hain dago baltz eta pottolo, baltz eta pottolo

Ala ez ote dago hori be / wonderbra / zure titiak
legez

Barrua txiki eta lumak eder ai ene barruak txiki
Eta lumak eder ai ene baina zoragarri / wonderbra

(Ze gogoko izaten nuen zure sujetadore baltza
Wonderbra / Metaforarik barik
Xoxoa adarrean legez ene
Zure titi txikiak mailukiak / wonderbra)

Je t'aime no pasarán / wonderbra / arbola adarrean
xoxoa

Behar zaitut lurrak behar duen legez euria /
wonderbra

Maitea

TRAIZIO EGITEN EZ BADIT

Andra Mariren batena izena

—Bego, Esti, Itziar, Iratxe,

ez dut argiegi gogoan—.

Iragan loriatsuen halako lurrin bat zerion

abizenari —hori gogoan badut ere

hobe hemen ez aipatzea—,

sortetxeak Ameriketako larre zabaletan

oihan sarrietan ibai lodi laster handietan

armarria ei zuela-eta irabazia.

Halaxe ba ohean etzatekotan bera

kriskitin egin zuten lepoan zeramatzan

gurutzeek eta lauburuek

haren barreen mende dantzan;

Doradoko urrezkoak ziruditen

belarrikoak erakutsi zizkidan, baita ere

Maiek edo, Aztekek edo, holakoren batzuek

—ez naiz Arte Prekolonbinoan aditua—

jantzi ohi zituztenen taxuko eskuturrekoak;

hatz gehienetan eraztunak eta zigiluak,

oinetako batean zilarrezko katea zerabilen eta
narrastiren baten tatuaiatxoak zeukan
besteko orkatilaren inguruan
—ez ditut muskerrak eta sugandilak bereizten—.

Gero, edo ez hain gero,
bilokak non diren ikatzezkoak
eta ikatza hatz mamiez ukitzean
ileguri —blue velvet—
zelan bilakatzen den irakatsi zidan;
endelegatu nuen haren abizenaren iragana, bai,
Manilako galeoikoak ziruditen espezieak zein
Karibekoen pareko fruituak aske eta
ondo bustirik dasta nitzan
eskaini baitzizkidan.

Haren arbasoen Amazoniako mirarizkoak gogoan,
nahiago nukeen anakonda bilakatu izan banintz
—ez larrutarako, haren gorputza metalekin eta
denarekin osorik irensteko baino—.
Zirauna besterik ez nuen baina
—eta bera ez harentzat lain beharbada—.
Bada, emearen indarrak-edo erakarri zituen
izakitxo haiek ohearen abarora

—satorrak, inurriak, urubiak, kirikinoak,
nik dakit ba zein ez—
lurralde urrunetako jangarren eta isurien
ederraz ni neu legez mira eginik guztiak.

Agurrean huntzorria utzi zidan ezpainetan antza
ahoa inurritz bete zitzaidan-eta,
satorrak berriz betazpian geratu zitzaizkidan
—bietan bina—
gauero ager daitezen bizirik irauteko behar duten
argi ñimiñoa haren begietan bilatzera
inoiz holakorik ez topatzeko bada ere
—ez gara elkarrenera berriro itzuli,
eta pospoloak pizten dizkiet betzuloetan ditudan
urubiek u eta u egiten dutelarik—.
Belarriak zerez bete zizkidan ez badakit ere,
eztitasunezko kili-kiliak aditzen segitzen dut.

Utzi zidan espezien usain iraungi
ezinezkoarekin batera
kirikinoak dira orain problema
(kasik negarrez diot hau)
ez didate-eta bihotzean
—hortxe bizi dira, bai—

Mariren habekoa zela esango nukeen,
baita lepoa egingo ere,
Anboto mendiko babespean izan balitz
—zein beste mendi mitologiazkorik dugu, ba?—
eta ziraunarekin josta ibili zenetako batean
behatzak banan-banan ahoan hartu ez banizkio.
Ahate oinak bereizten badakit-eta.

(Honetan oroimenak traizio egiten ez badit
Zazpi Kaleetan izan zen, udazkenez.)

HATOR ENE ALBORA

Hator ene albora, Lidia, erreka ertzean
jesartzera.

Soseguz begira diezaiogun haren igaroari eta
ikas dezagun
bizitza nola badoan, eta ez gauden elkarri eskua
hartuta.

RICARDO REIS
1914

Hator ba, Lidia, ene albora
etzan hadi zabal eta esadan
nahi ote dunan
errepasa dezagun
gure espeziearen Historia Naturala.

Haginka nazan besoetan
lepoko zainetan
arrain ere izan ginela gogoan
haginka nazan xorrotx
busti nazan eta jan.

Akorda gaitezen gorputz berean
ar eta eme ez ote ginen izan
egidan titiburuetan laztan eta esan
dardara hau ez al den
espeziea bezain antzestrala.

Senti ezan narrasti izan gineneko
kilika hotza ornoetan behera
senti haien isatsa dugula guk ments
egin hortxe ba mun eta pa
eta segi ezan aurrera.

Erakutsiezazkidan oinak
utzi ezpainetan hartzen behatzak
eta alda gaitezen Historia Naturaletik
Mitologiara, Lidia, eta esadan ez ote hintzen
inoiz lehenago lamia izan.

Lurra haragia lez ikaraz
jo dezagun Mitologiatik Geologiara
esadan su hau gura duena
zain meheenean kanpora egin
ez ote den kosmosaren magmaren isuria.

Ene, Lidia, errepasa dezagun
espeziearen Historia Soziala
esadan elkarrengandik erauzi ezin hau
ez ote den ugaztun huts izan gineneko
gau luzeak utzi digun izuaren izua.

Eta azkenean mintza gaitzen
teknologia berriez
errepasa ezan telefono-agenda
eta esadan, Lidia, noiz garatekeen berrero
elkarrekin ikasten segitzeko eran.

MIRARIA

Argiz kristalduriko harriak:
neuk gorde ohi nituen
zure eskuetan hiltzen diren
txori azulen begiak.

Eta argizko argiaren argiak:
itsasoz beteak ziren,
ene gogo zabalean uger
(izurde leunak lez)
zure niniak.

Ze, piztiak lotan eder,
neuk jagon ohi nuen
zure ahoko suge eztia.

Miraria.

Enea izaten zen
hurrengo orgasmoko izerdia.

IPUINETAKOA

Zapata bustiak kendu barik
halaxe etorri ohi zinen

Cinderella

printze zitalen konpainiatik:
gau-zuloetako dantzaldiak amaituta
hamabiak aspaldi jota

umezurtz

atean deika.

Ilean euri fin izandakoaren kea
birikietan belarraren errea
irina sudur errotetan ehotu
eldarnioz begi ikatz ederrak
odolean alkoholaren gardena
hartzetan nerabe galduaren barrea:
ostatu eskatzen zenidan

Cincenta

psiko-alkimia guztien jabea.

Rimbaud Parisen bezain hordi
nire gorputzean galtzen zinen

Cendrillon

labirintoan hegoaren bila

etsipenez

erruduntasun barik nire isuria

adatsean azalean denean

halaxe hartzen zintuen loak

semenaz ase

ezin bestela

Cenerentola.

Hordien Ontzia izaretan topaturik

nabigazioari ekiten zenion

Cenicienta

eta munduko ipuinetako mamuak

etorri bide zitzaizkizun

ozen egiten zenien-eta berba

lo-edo

endelegatzen ez nituenak esanez

zure adats eder pre-rafaelistak

nire larruazalean laku ilunarena

egiten zuelarik

oi alkimiaren maistra.

Erdi itzarrik eta jagi orduko

gaueko labirintoaren atea bilatzen zenuen
berriro nire larruazalean
eta ni zure lakuko ur ilunetatik irten ezinik
plazerez irato ohi ninduzun.

Zapata bustiak ordurako lehorturik
gosaltzeko ezer hartu barik abiatzen zinen
belar hordigarriaren kea berriro birikietara bidean
izaretan errauts fina utzita
eta errautsetan galduta

tanga

lehoinabar larruaren airekoa gehienetan

Errauskine

Cinderella

Cincenta

Cendrillon

Cenerentola

Cenicienta

ipuinetakoa.

IRAILA ZEN

C.ri

Hondartzarako bidearen ertzetan sasiak
ia dardaraz ziren itsasoko haize ahulaz,
eta zuk masustak batzeari ekin zenion.
Kaobaz tindaturik, oskorri zenuen adatsa.

Hordi, goi-gorengo adarretakoak nahirik,
halaxe, eusteko eskaini zenidan gerri aldea;
bat-batean berriro ume bihurtu denaren
istant eternal bateko zoriona zen zurea.

Aldaketan nasai prakak, ziloa agerian,
orkatiletan gora luze beharturik bernak,
titiburuek ere fruitu erneak ziruditen
kamiseta zuri arin haren azpian tente.

Iraila zen, eta bion haragia hain geurea,
botoi bat askatuz aldarrikatu nituen
ezpainak, gerria, ziloa, zure masustak,
eta esan han behean ohantze zela harea.

ERRETZEARI UTZI

Erretzeari utzi behar diot holako egunen batean zure suteetan erretzeari esan nahi dut, izarek gero izerdi hotza eragiten baitidate, ospitaleko pasilloan ebakuntzaren baten zain itxaroten banengo legez.

Ez zaitut maite-eta, badakizu, maite ez zaitudala esatea, erretzeari, tabakoa erretzeari nahi dut esan, hori esatea, ez zaitut maite, tabakoari uztea baino askoz gaitzagoa da, gaitza, maite zaitut lehenengoz esatea baino askoz ere gaitzagoa, malkoak eta ez dira-eta izango maite zaitut lehenengoz esatean izan zirenak.

Ez zaitut maite, gero zure besoetan erretzen banaiz ere.

Tabakoa erretzeari utzi beharko diot ba, ea ausartzen naizen ez zaitut maite esaten eta zure besoetan erretzeari uzten diodan, ez daitezten izarak gero nire izerdi hotzaz

busti, ez dezazun esan, zer duzu, maitea, eta ezer
ez, nik,
gauari aurre egiteko zigarroa isiotzen dudan aldi
berean.

Erretzeari utzi beharko zenioke, diostazu orduan eta
bai
erantzun nik, esan beharrean, bai, erretzeari utziko
diot,

ez zaitut

maite,
larruaren errearen ostean
ospitaleko pasilloan ebakuntzaren zain banengo
legez
sentitzen naiz. Ez dakit ulertuko zenukeen suaren
ondoko
nire izerdi hotza. Zelan ba, maitea, erretzeari utzi.

ESAIEZU ERLEEI

Eta zer diostazu erleez Marta erregina
ala Ana zara? emango al diezu ba nire
heriotzaren berri eta esan ene! labirinto
honetan galdu nintzela ez nuela jakin
bihotzeko neure erleak aske askatzen
nora jo erakuts ziezadaten Marta guria
ala Itziar zara? esaiezu ezta ez zidatela
zeuen begiek baino ekoitzi eta esaiezu
zeuen sagarrez gozatu nuena Marta gorria
ala Alizia zara? esan ez nuela jakin zeuen
erle bihotzak legez beti hegoa hegoan hegan
egiten galdu egiten nintzela Marta enea
ala Elena zara? beti akordatu izan naizela
iraganeko sagarrez eta guztiak oi gozo
gozoak topatu nituela esaiezu Marta bai
ala Lidia zara? esaiezu nor zaren ere erleei
esan labirintoan galdu zena hil egin dela
eta harentzat denak Graziana izan zaretela.

SAGAR LAZTANAK

Anai-arreba humanook
gure ostean izango zaretenok
ez gugatik bihotz gogorrez egin ok.

FRANÇOIS VILLON

1461

LAINO

Maite zaitut, kalamu-ke
epel ene baitan laino
azulezko laztan zoro.

Maite zaitut, libre eta aske
zainetan erreka bila
konortetik noala ihes.

UGERTUKO DA TITANIOA

Molekula-egitura demonioa:
burdina ugertu ohi den legez
—egon egotearen egote hutsez—
urdinduko da inoiz titanioa.

(ugertuko da titanioa, Graziana,
amoniteak desagertu ziren eran)

Ordurako lekutan gu eta jainkoa,
nor gogoratuko da gure ametsez,
noizbait izan ote garen ala ez,
esateko Izan ziren!, horra gakoa.

(itsasoa hor da ehun milioi urtean,
geu gara ba amoniteak izan zirena)

Tartean gorputzek duten distira,
argiak dakarren bizi-kemena,
poza, grina, gugan bizirik dira.

(holaxe da orain biribil uzkia
behialako amonitearen irudira)

Berriz ezin izango orain garena,
lot gaitezen elkarren altzo eztira,
ez gara-eta metalen ugazabena.

(haragiaren malgua, hara, begira
hor gorderik dena, zinez da guria)

USAINAK

Gomuten bidea dira usainak, ama.
Aholan jatortaz amumarenak
soloan barrena zintz eta zintz;
kresalaren altzoan barriz
dantzan dabilz umetako olgetenak datoz.

Orduan ez nekiana
hil egingo zirana
amuma eta umea.

Usainak, ama, gomuten bidea dira.
Aholan jatortaz portuko eguzkitan
arrain fabrikea, gasolenea, osabea
eta katu kaleko gernuetan igartea
mundua misterio zala artetan.

Orduan ez nekiana
fabrikea itxiko ebena
hil egingo zinana

Ama, usainak, gomuten bidea dira.
Aholan jatortaz erropak eskeikera
neure eskuetan orduko zeureak;
beti edo ia beti lixibearena
behin edo behin amodioaren isuriena.

Orduan ez nekiana
eskuetako usainatoko batzuk
aittaren haziarenak zureakaz batera zirana.

Ama, gomuten bidea dira usainak.
Aholan ba ezin dot plantxan egin
lurrinak zure akordua ekarri barik;
negarra etorten jat lixibea usaindueran
eta amodioaren ostean be batzutan, ama.

ZEUON ITZALAK

Euriari sokaren bat hautsi zaio
geure teilatuan, amama!
Badakite portuko katuek eurek be.
Alona eta batelen azpian dagoz
buztana bizarretan gorderik.

Umezurtz zaharrak gara.

Hauts bihurturik malkoak
ez datozkigu jada begietara,
ez bada be, lehor, ahora.
Aspaldion apoak ez dira kro!
itzuli portuko ziloetara.

Mutua da mundua gure belarrietan.

Haitzek ba iraila eta hego haizeak,
masustak eta itsaso bareak dituzte
neguko euripean, geuk lez, amets.
Artean zeuon itzalek dardarazten dituzte
gure bihotzak eta basapikondoak.

Tenplua da oraindino portua.

HIRI SETIATUA

Antzinako hiri gotor haietako
edozein bezalako dirudit, setiaturik.

Zainetako murailetan izan beharreko
balizko ia sei milioi burdinazko gerlarietarik
—*hematie* deritze orain, lehen *globulo gorri*—
hirurehun milaren batek desertatu egin du,
nork daki nora. Zainetako murailetatik, bai.

Murailetan eurretan bertan behera utzi duten
txatarrak —*ferritina* deritzo, burdinari lotua baita—
erruz gaintitzen ei du edonoren odolari
kabitzen zaiona. Gainera, VCM eta HCM
izeneko legioetan —arrotzen hizkuntzan
mintzo dira horiek, besteak legetxe— itzelak jazo
dira.

Zorionez, CHCM, RDW eta VPM izenekoetan
antza dena dabil bere ohikoan, oi legioak!

Leukozitoen artean ere bere eragina izan du
urteetako setioak; hala da ze,

segmentatuen artean batzuk ments
eta linfozitoen ilaretan zenbait soberan
dira, hor nonbait. Eta horrela bada,
murailak ganoraz defendatzerik ez, otoi!

Badiot, zainetako murailak setiaturik, hiriko
esparruan ere ez da besterik anabasa baino.

Behinolako egun loriotsuetan
guztion poza izaten zen gai gozoa
—artean *sukrea* zeritzoten, gaur oster
glukosa— erruz zabaldu da,
irudi duelarik erle mendekatien izurria dela
hainbestekoa eta hain ahulgarria baita.

Eta zer esan gure goseteetan aringarri
izaten genituen koipeez —*triglizeridoez*—
ez bada ere esparruan bizi diren besteen
oinei labaingarri eta arrisku zaizkiola eta
hiriaren beraren bihotzari mehatxu
egiten diotela besterik? Deus ez!

Anabasak anabasa, badira gero esparruan
zer dela-eta hain ugaldurik ditudan ez dakidan

beste jende batzuk, hala nola
GT-Gamma eta ALT/GPTV giltza-izen
arrotzen azpian ezkutatuak bide direnak.
Halaxe bada, harrigarri ote zaio inori
genuari ere erneguz begiraten diodala
esaten badut? Horretan ere aieruak omen.

Ez da bakerik, ez, orain naizen hiri setiatuan;
ez murailetan, eta ez esparruan.

Setioaren berri dakarkidan gutuna
luzatu didalarik, hiria utzirik mortura,
mortura!, egin dezadala aholkatu dit
ene mediku andereak, Markina aldeko
euskara txit garbian. Han, mortuan,
antzinako hiririk berreraikitzerik balego moduan.

Bada, gutuna tolestu barik atxiki dut
bestela eginez gero hiri setiatua betiko
gal zitekeelakoan edo. Kalera bidean
berriro begiratu dut izkribu sakratua:
gorriz dakartza ohiko datuak, formulakoak;
beltzez, ostera, niri beste inori ez dagozkionak.

Goizeko hozkirrian kresala usaindurik
autoan laga dut gutuna, tolestu barik!,
eta gero ene oinek portura eroan nazaten
utzi dut, eta halaxe ikusi dut itsaso zabala
bere uztai engainagarriaz estaturik
eta halaxe egin dut amets hiri setiatutik
egin nezakeela halako batean, nahita, alde.

AMOREZKO HARAGIA

Landareak haziko dira, laztana,
metalezko sagarraren ugerretan,
eta argiak berak ere
beste DNA bat izango du
oraingoa argiarena
ez dena.

(argi honen DNA:
kresala, goiz-lurruna
gehi basapikondoen
itzal luze berdea)

horrexegatik itzuli naiz, laztana,
aramuen eremura
sare singleon perfekziora:
amaraunaren erdi-erdia
beti da argi-begian,
senaren agindura bere zeregina.

(itsaspean
sasoian dira txibiak;
haitzetan
fosil zahar dira amoniteak)

sasoi honexetan itzuli naiz, laztana,
lan isilen naziora
pinudiko sagarrondo makurtuetara
molekulen arkitekturaz
hormonen ingeniartzaz
mira barik ikastera.

(feromonetan
estigmak ditudalarik
denboraren igaroaz
gogoetan)

eta, hara miraria,
erdi-erdian jotzen dion argia da
amarauneko hariak
ikusezin bilakarazten dituen.

(molekulen egitura hotza,
planetaren ostean ere
iraun egingo duena,
ene laztana, ene bihotza)

ITSASOAREN AURREAN

Orduan esaiezue erleei: Omar Nabarro hil da!
Eta esaiezue harekin batera hil direla
Jimenez eta haren beste heteronimoak,
eskola urteetako goitzenak, etxekoen
izen sekretuak, soldadutzakoak eta beste,
eta horiek guztiak edonork erabiltzeko
libre direla: lehen izan diren bezala orain.

Eta erlerik ez bada esaiezue
aramuei, ingumei, eltxoei,
pinpirinei, euliei izan ezik
hegan doan intsektu orori,
baita airean nekez doazen
koleopteroei eurei ere:
Omar Nabarro hil da:
egizue hegan, eta albistea eroan.

Eta heriotza ortzegunez bada,
gogora ekarri Cesar Vallejo,
batik bat euria ari badu;
eta bestela bada, martitzenez edo bada,

begira, begira egizue gora
gauerdian, asturu gorria, Martitz,
han ote den, eta egizue negar
munduan isurarazi den hainbeste odol-
eta gezur-olderengatik. Asturu gorriak
ez du horretan zerikusirik izan.

Esaeizue ba, edozein egun izanda ere;
gero ehorts nazazue itsasoaren aurrean,
Robert Louis Stevenson bezala,
jakinik nire bihotza aspaldi datzala
lurperaturik Wounded Knee-n;
jar nazazue oinak iparrera burua hegoaldera,
mokozabalen eta lertxunen igaroaldien
ardatz zehatzaren gainean.
Ez ezazue nigaz kerik atera,
keak erleak eta besteak ere uxatuko lituzke-eta:

haragi bizirik errearen keak,
zeuon haragi bizi errearen keak erleei,
haragiaren keak erleei, Graziana,
eragotzi egin ote zien
halaxe eman zizueten heriotzaren berri izatea,
eragotzi ote zien, Graziana?

Kea izan ote zen ekarri zizuena
heriotzaren tenorean negarra,
Graziana, ekarri begietara,
eta betiko bertan lehortuta utzi?
Kea, Graziana?

Ez ezazue nigaz kerik atera, ba,
eta ehortz nazazue kaioen hegalezko
ortzi-sabaiaren azpian, Paul Valery gogoan;
amilotxen eta buztanikara horien, txonta
eta birigarroen, erleen belartzako zokoan, han,
indio egin ninduten ama eta amamaren
ezerez gardenaren alboan, mestizo
bihurtu ninduen aitaren
isiltasunaren belarri-belarrian,
Kantauri Natural History Museum horretan,
nagoen hor, espeziea ere hortxe den bitartean
amoniteek izan zuten amaieraren esperoan.

BASAPIKONDO KRESALTSUAK

Inoiz fruitu ondurik ematen ez duten
itsasertzeko basapikondo kresaltsuetan
ez dago kasik urtarorik, ezta ere ia-ia sasoirik.
Neguan hostoak galdurik ere eder
labarretako eremu ezinezkoetan beti
eurei esker dira haitzik gaitzenak
berdez janzten, eurok iluntzen dute
arrantzaleak zelatzen duen bazterra
txibien sasoa itzultzen den aldiro.